

De kwestie wolf & schadepreventie

Gemeente Ooststellingwerf

21 november 2023

Chantal Tutein Nolthenius

Wolvencommissie Gelderland

Gebietskommisje Wolf (Fryslân)

Wolf bijt man. Is dit een kantelpunt in de discussie rond het dier?

Weerstand tegen wolf onder meerheid Friezen, maar wat heeft de provincie erover te zeggen?

Podcast: Juichen of Jagen

Het leven op het platteland in Friesland is door de komst van de wolf drastisch veranderd.

Luister hier de podcast

Wolftoerisme in Oude Willem: 'Ik verblijf hier een paar nachten in de buurt, maar heb nog geen geluk gehad'

Nunspeet wil wolf mogen doden, wat zijn de regels?

Bespreekpunten

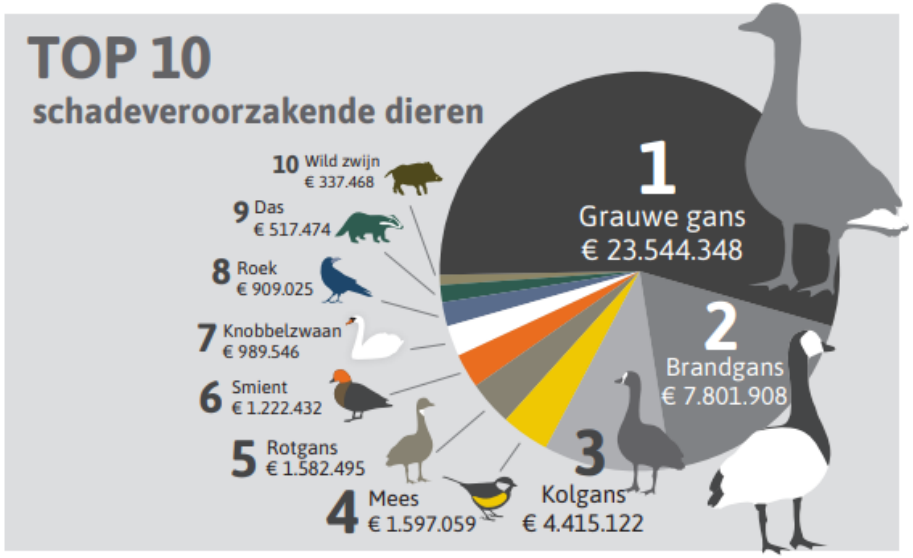
- **De komst van de wolf en de betekenis daarvan voor lokale bestuurders en ambtenaren**

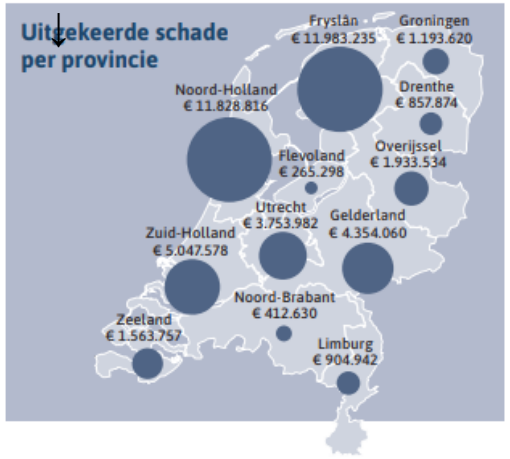
- De wolf in Nederland / Fryslân / mijn gemeente
- Schadepreventie
- Huidige beleidsontwikkelingen
- Verantwoordelijkheden en bevoegdheden overheden
- Handelingsperspectief voor burgemeesters
- Politiek-bestuurlijke ontwikkelingen
- Ruimte voor vragen na afloop van de presentatie

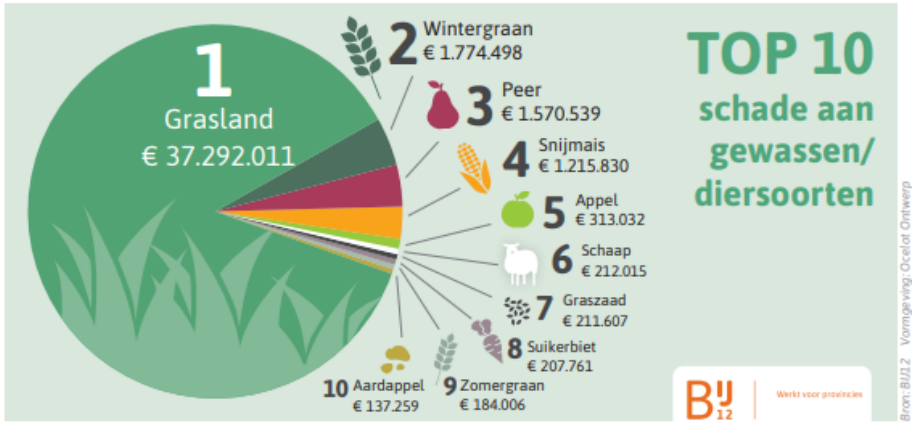
De wolf & schadepreventie

Faunaschade in Nederland

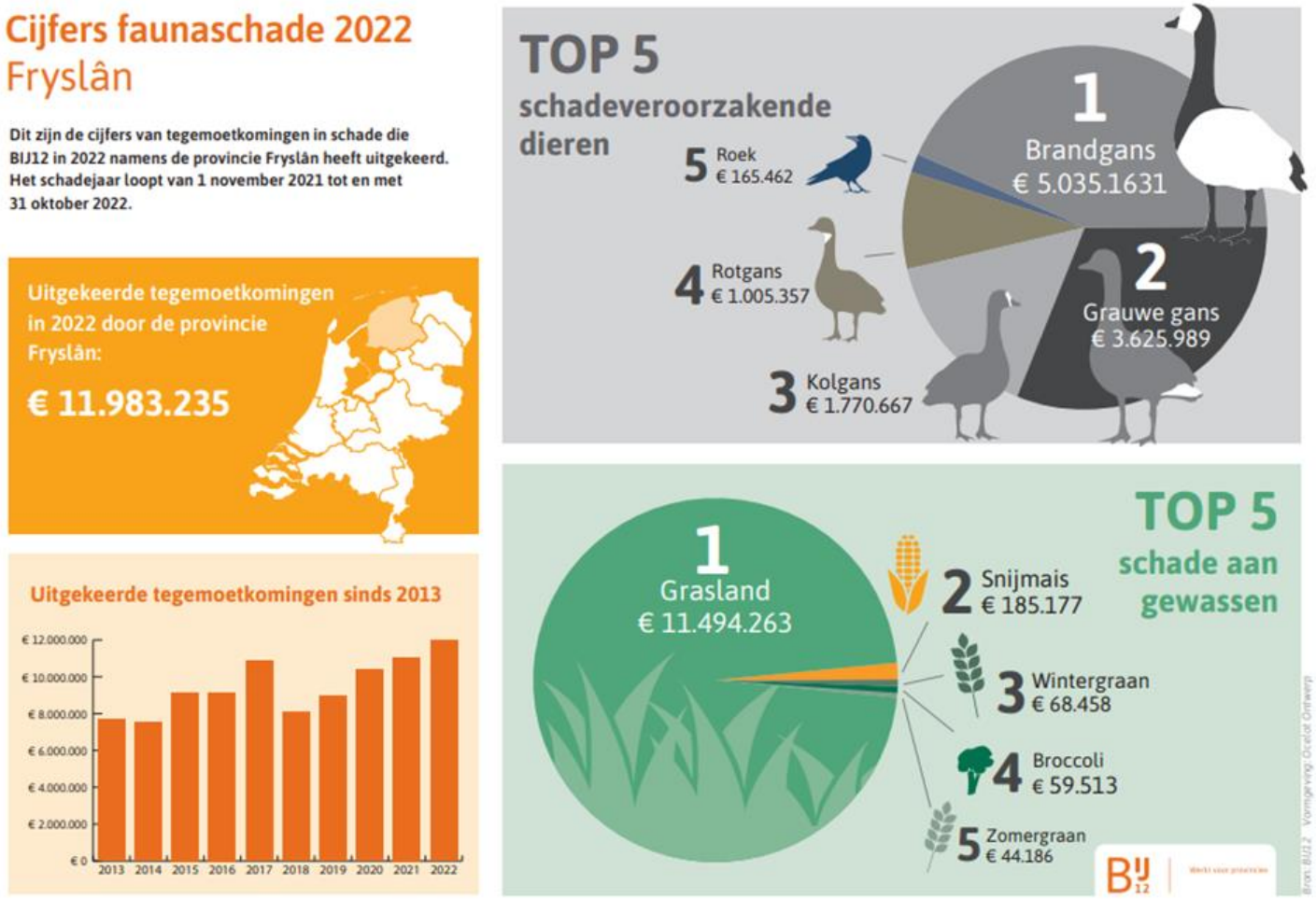

- Wolvenschade in NL in 2022 = €305.396
- 0,69% van uitgekeerde tegemoetkomingen
- De wolf valt buiten de Top 10 schadeveroorzakende soorten in NL

Faunaschade in Fryslân

Van de €11,98 miljoen euro voor Friese tegemoetkoming in faunaschade (2022) was het aandeel van de wolf 0,398%

Schade in Fryslân 2023 t/m 17.11

80 aanvallen > 304 gedode dieren

- 224 door (vermoedelijk) wolf
- 7 door een hond
- 73 door nog onbekende diersoort

Uitgekeerde tegemoetkoming van wolvenschade in Fryslân	
Jaar	Bedrag
2018	€ 5.005
2019	€ 2.571
2020	€ 1.525
2021	€ 4.931
2022	€ 47.753

297 onderzochte slachtoffers

(wolf / nog niet bekend)

- 291 schapen
- 1 geit
- 3 pony's
- 1 kalf
- 1 koe

Gemeente Ooststellingwerf

- 237 schapen
- 1 geit
- 1 koe

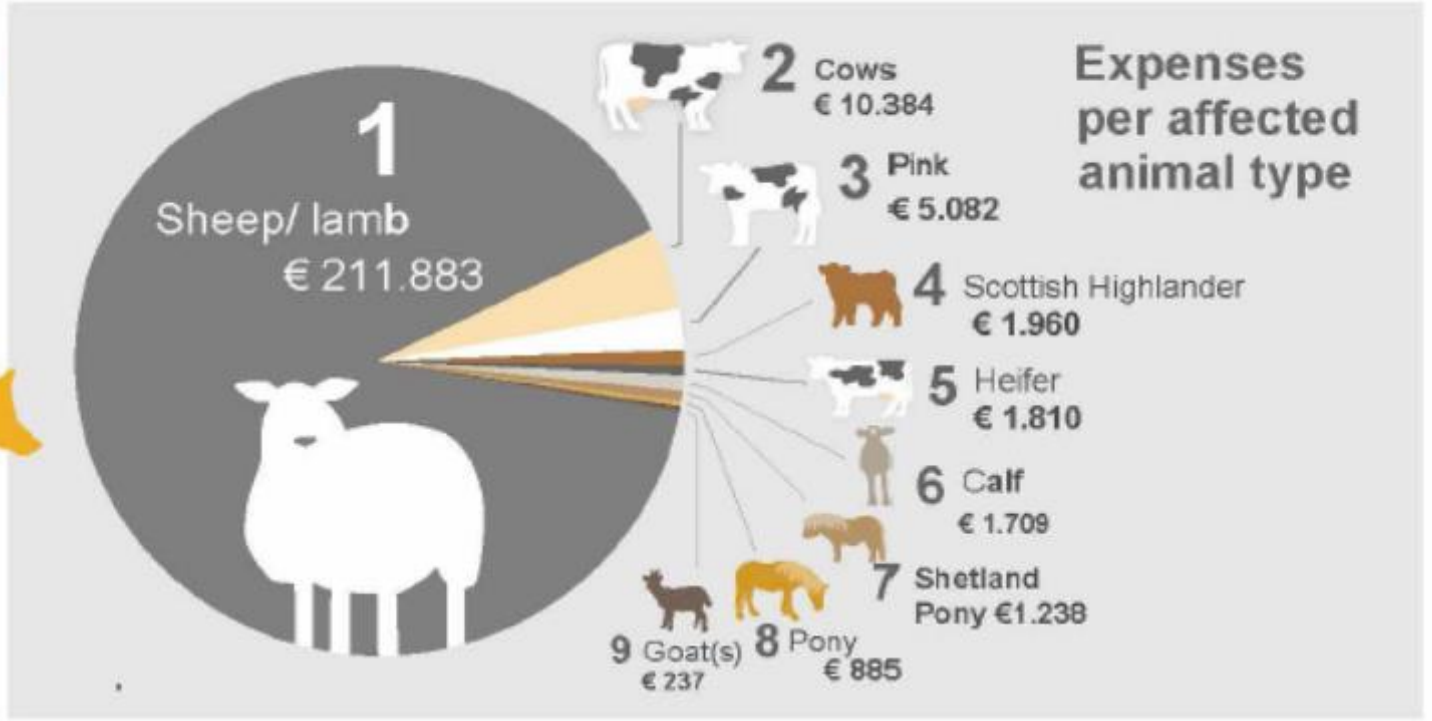
BIJ12 bronbestand is actueel en openbaar

Numbers damage caused by the wolf 2022

These are the numbers of the expenses made by BIJ12 to compensate the damages caused by the wolf in 2022. The time frame runs from 1 november 2021 to 31 oktober 2022.

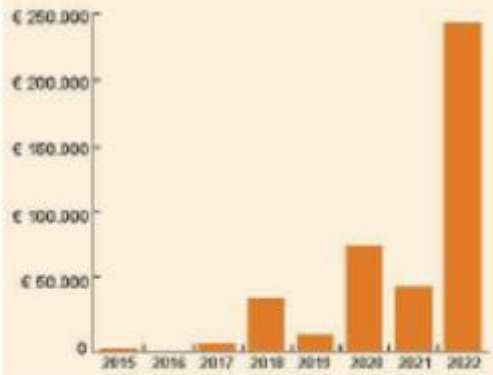
Total of **compensation** by all provinces combined

€ 235.188

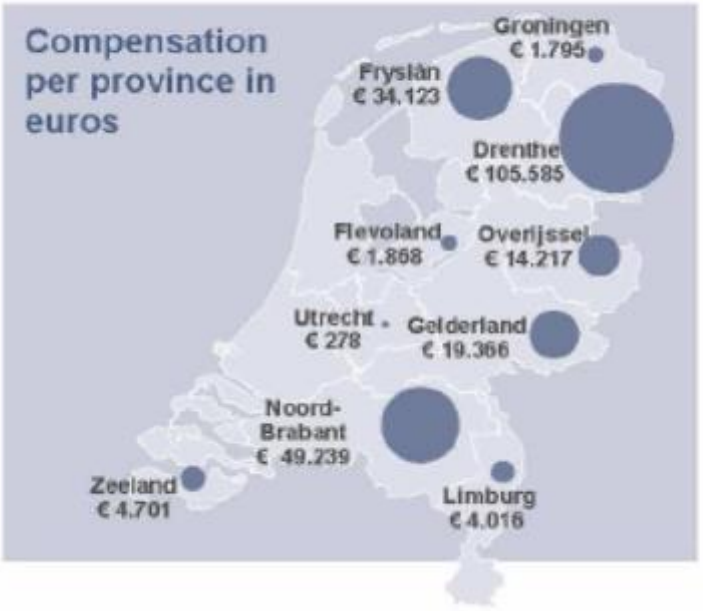

Expenses per affected animal type

Compensation since 2015

Compensation per province in euros

Amount of confirmed damage reports per province

Schade in Duitsland 2021

Aangevallen dieren

- 2.772 schapen (85%)
- 251 runderen (7%)
    - 84% jonger dan 1 jaar
- 18 paarden (0,5%)
    - vooral kleine rassen (pony's)
    - 2 veulens

Aanvallen

- 72% op schapen
- 21% op runderen

Weerbaarheid

Wolven kiezen zwakke, zieke en onervaren prooien
Testen eerst de weerbaarheid door de prooi op te jagen
Niet voldoende weerbaar? => Aanval wordt ingezet

Voorkeur voor kleine hoefdieren en afwijkende andere landbouwhuisdieren

- schapen en geiten
- kleine rassen: pony's
- jonge dieren (kalveren en veulens)
- zieke of oude dieren die apart staan
- dieren die in paniek raken
- dieren die hun natuurlijke vluchtgedrag niet kunnen uitoefenen

Hoe houden we onze landbouwhuisdieren veilig?

- 's nachts ophokken
- wolfwerende rasters
- kuddebeschermingshonden
- belangrijk: aandacht voor kuddesamenstelling

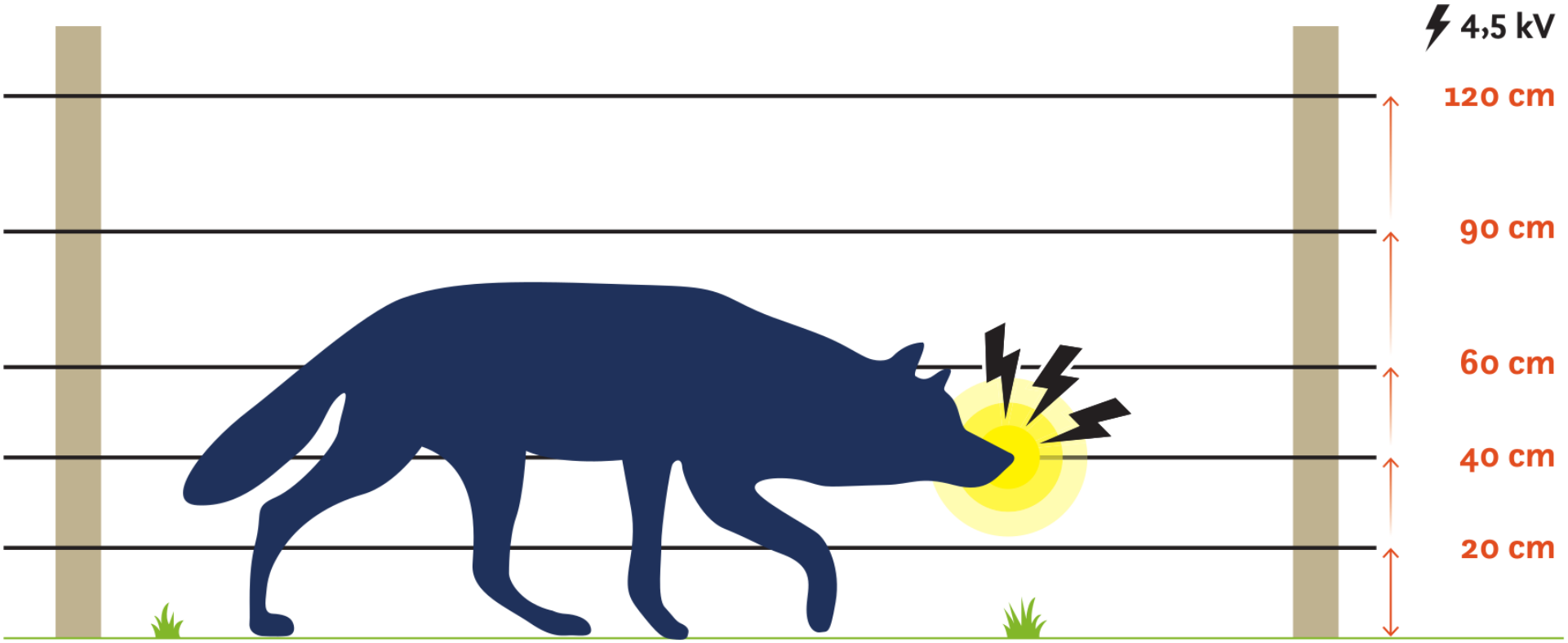

Zo komt een wolf in het weiland:

- onderdoor kruipen of graven
- doorheen gaan
- overheen klimmen

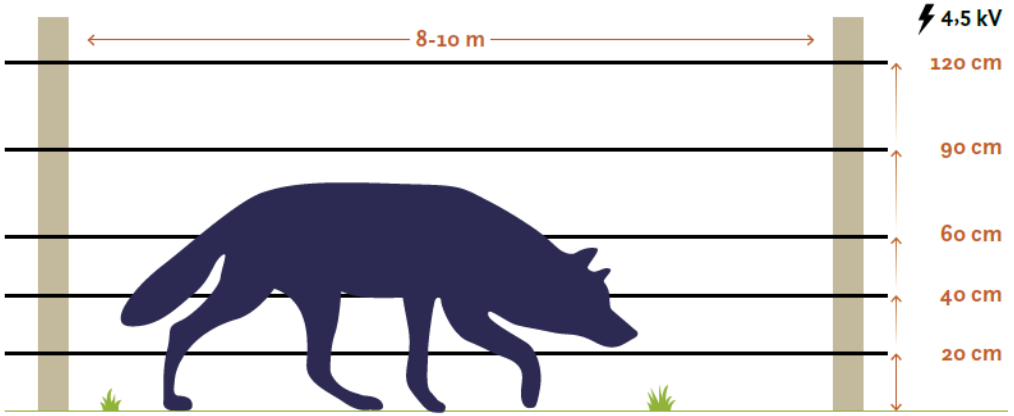
Een wolf heeft minder de neiging om te springen

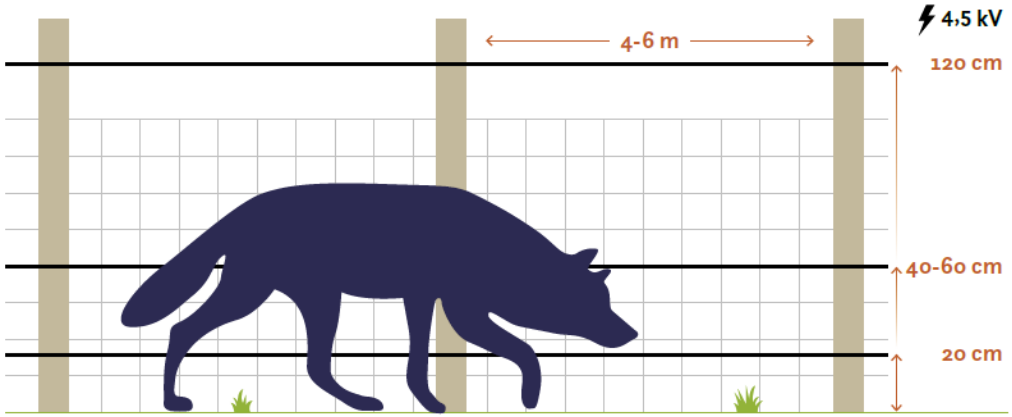
BIJ12 norm elektrische bescherming:

- onderste draad 20 cm boven grond
- afstand tussen onderste draden 20 cm
- hoogte 120 cm
- spanning > 4,5 kilo Volt

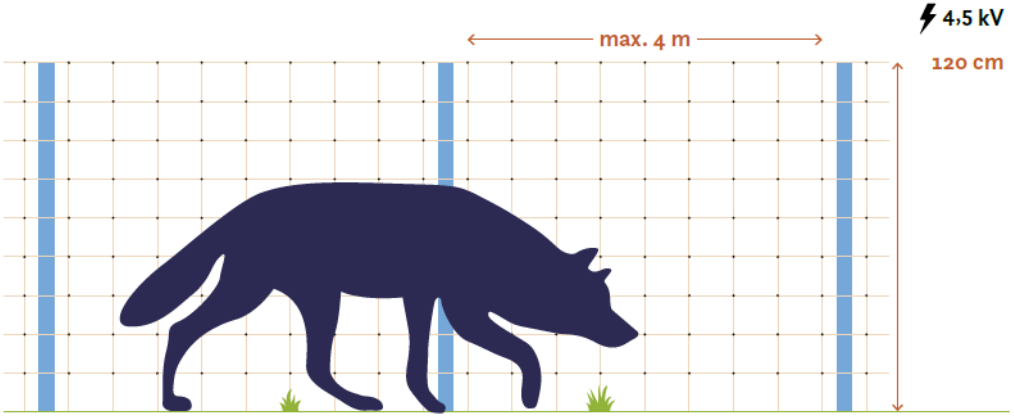
Vaste afrastering met stroomdraden

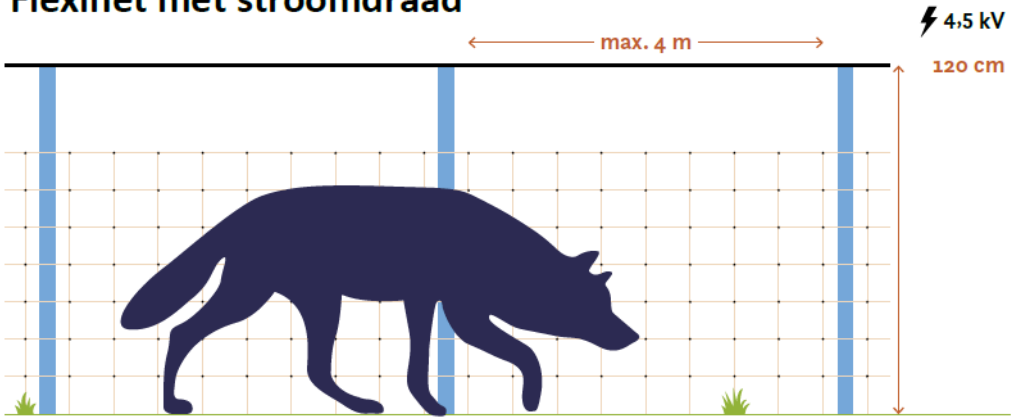
Vaste afrastering met gaas met stroomdraden

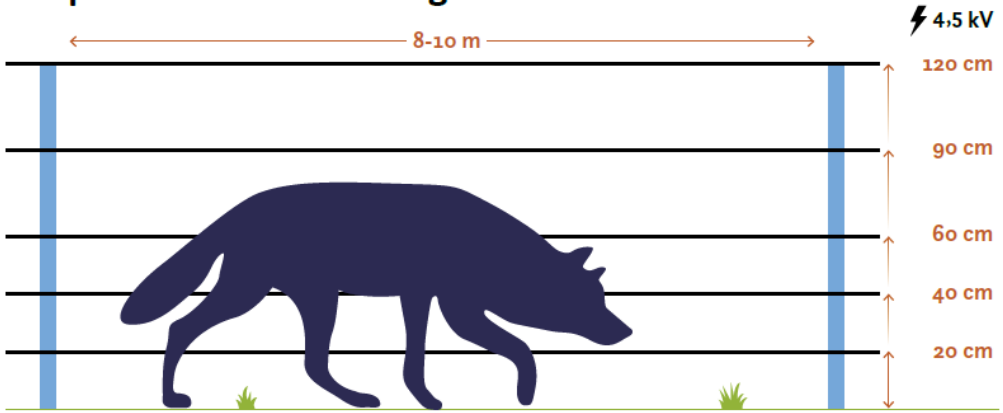
Flexinet

Flexinet met stroomdraad

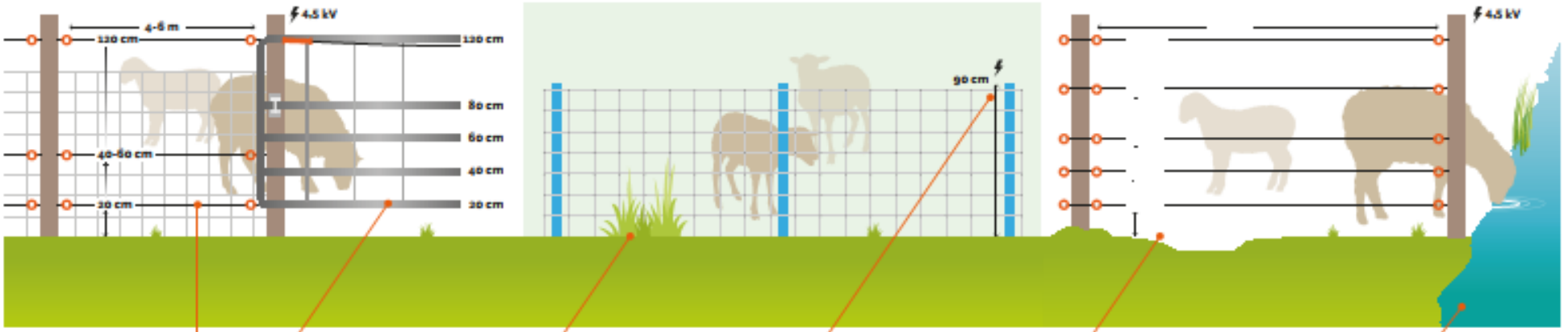

Verplaatsbare afrastering met stroomdraden

GEBIEDSCOMMISSIE
Preventie
Wolvenschade
Gelderland

Uw schapen **door de ogen van de wolf**
de vijf meest gemaakte fouten

Basisprincipes

Deze omheining voldoet aan de basisprincipes voor wolfwerende rasters waarover consensus bestaat:

- voorzien van stroomdraden (uiteraard aan de buitenkant van het raster);
- met hoogstens 20 cm tussen de onderste draden en een minimale hoogte van 120 cm;
- een elektrische spanning op de stroomdraden van minstens 4.500 volt;
- een minimale impulsenergie van het schrikdraadapparaat van 1,5 joule (voor grotere weiden is dit soms meer).

1

Toegangspoort is niet wolfwerend

Voor toegangspoorten gelden dezelfde eisen als voor de afrastering zelf. Vaak is de poort niet overal voorzien van stroomdraden of is er ruimte voor de wolf om er doorheen te gaan.

De onderste draad is essentieel omdat de wolf meestal probeert om onder de afrastering door te kruipen.

2

Spanningsverlies op de schrikdraden

- Houd schrikdraden vrij van begroeiing om spanningsverlies te vermijden.
- Controleer wekelijks de spanning (> 4500 V).
- Maai regelmatig onder de draden door met een bosmaaier, zodat er geen gras of andere beplanting tegen de draden groeit.

Het is belangrijk dat de afrastering voldoende onder stroom staat (> 4500 V), want wolven zijn hier heel gevoelig voor. Na één flinke elektrische schok zullen ze niet snel opnieuw een elektrische afrastering aanraken.

3

Hoogte is lager dan 120 cm

Bestaande schapennetten van 90 cm kunnen worden opgehoogd naar 'wolfhoogte' door op 120 cm hoogte, dus 30 cm boven het net, een schriklint aan te brengen op schrikdraadpaaltjes.

4

Ondergrond is ongelijk

In ruw terrein staat het raster soms niet goed in de grond. Controleer de hoogte van het onderste schrikdraad: deze mag niet hoger dan 25 cm (20 cm + tolerantie van 5 cm) boven de grond hangen. Soms is het nodig om de grond onder de afrastering uit te vlakken. Draai isolatoren naar boven of beneden op plaatsen waar de ondergrond ongelijk is, al dan niet met extra paaltjes.

Flexinetten moeten dicht bij de grond aansluiten en goed gespannen staan om doorbuigen te voorkomen.

5

Waterkant is niet wolfwerend

De wolf kan goed zwemmen. Een waterkant in de weide moet dus ook worden voorzien van een wolfwerend raster.

Check ook of er geen opstapmogelijkheid (boomstronk) hoger dan 30 cm buiten de afrastering ligt binnen een afstand van 2 meter.

Maak werk van wolfwerende maatregelen

De wolvenconsulent adviseert dierhouders kosteloos over wolfwerende maatregelen.

Mail voor een afspraak naar wolvencommissie@gelderland.nl. www.gelderland.nl/wolvencommissie

Subsidie wolfwerende maatregelen

Vaste afrastering
- eenmalig € 500
- variabele kosten: € 3 per strekkende meter
- plafondbedrag variabele kosten: € 100 per dier

Verplaatsbare afrastering: € 30 per dier

Vergoeding autowinder draadoprolsysteem: € 4.000
- meer dan 100 dieren
- verplaatsbare afrastering met draden

Calamiteitenregeling wolvenschade

Tabel met overzicht van aangevraagde en verstrekte subsidie voor wolfwerende maatregelen

Subsidieaanvragen 12.04.2022* - 01.09.23	
Aantal aanvragen	9
Aantal aanvragen nog in behandeling	0
Aantal aanvragen afgewezen	0
Totaal toegekend bedrag	€ 22.955

*** de subsidieregeling werd op 12 april 2022 opengesteld.**

Welke factoren zijn van invloed op de deelnamebereidheid?

Onduidelijkheid (bijv. welke maatregel past bij mijn situatie)
Onpraktisch
Onvoorbereid
Onderschatting
Sociaal maatschappelijke achtergronden
-> Maatschappelijke dialoog Raad voor de Dieraangelegenheden
...

Wolvenconsulent Jaap Mekel

Voorkomen van wolvenschade

- Wettelijke verplichting
- Coulance overheid: subsidie voor preventie & compensatie

Toekomst?

- Alleen compensatie bij preventie
- In wolvengebieden:
  - weerbare begrazers in natuurlijk kuddeverband
  - schapen met herder en kuddebeschermingshond & nachtkraal (subsidie)
  - factor arbeid vergoeden
- Veedichtheid op duurzaam niveau *(Stikstof, Kaderrichtlijn water)*

Voorkomen van wolvenschade

- Wet natuurbescherming → eerst met preventieve maatregelen proberen om schade aan wettelijke belangen te voorkomen of te verminderen.

- Nota faunabeleid Fryslân → de provincie volgt de wettelijke lijn en mogen preventieve maatregelen niet afdoende zijn, dan kan de provincie een tegemoetkoming in deze schade betalen. LET OP: provincies zijn niet verplicht om een tegemoetkoming te geven bij faunaschade.

- BIJ12 is namens de provincies gemandateerd voor de uitvoering van de tegemoetkoming van faunaschade. Op hun website valt te lezen onder kopje 'Tegemoetkoming aanvragen': *"Heeft u ondanks het nemen van preventieve maatregelen toch faunaschade, dan kunt u in aanmerking komen voor een tegemoetkoming. "*

- Voor wolvenschade hanteren provincies momenteel een uitzondering…. Gelet op de omstandigheid dat de wolf zich pas relatief recent opnieuw heeft gevestigd in Nederland en de transitieperiode die de vestiging van de wolf met zich brengt.

Gemeenten – provincies – Rijksoverheid - EU

Rol van de provincie

Beleidskaders

- Beleid maken; Interprovinciaal wolvenplan
- Actieve monitoring; DNA onderzoek
- Richtlijn taxatie wolvenschade; BIJ12
- Protocollen
- Preventie; wolvencommissie

Aanvullend

- Fact finding study
- Juridische analyse
- Addendum
- Interventierichtlijnen (handelingsprotocollen)
- Actualisering van interprovinciaal wolvenplan

Wettelijke bescherming wolf

- Strikt beschermde soort in bijlage II van het Verdrag van Bern en bijlage II en IV van de Habitatrichtlijn.
- Er zijn daarom niet of nauwelijks mogelijkheden om de wolf de verjagen of te doden.
- Enkele provincies (o.a. provincie Fryslân) hebben verzocht om de status aan te passen. Zoals bekend is de Europese Commissie ook aan het onderzoeken wat mogelijk is.
- **Winstwaarschuwing** op dit moment moet men zich houden aan bestaande beleid en wet- en regelgeving. Wolvenschade is op dit moment alleen te voorkomen door het treffen van preventieve maatregelen.

Interprovinciaal wolvenplan

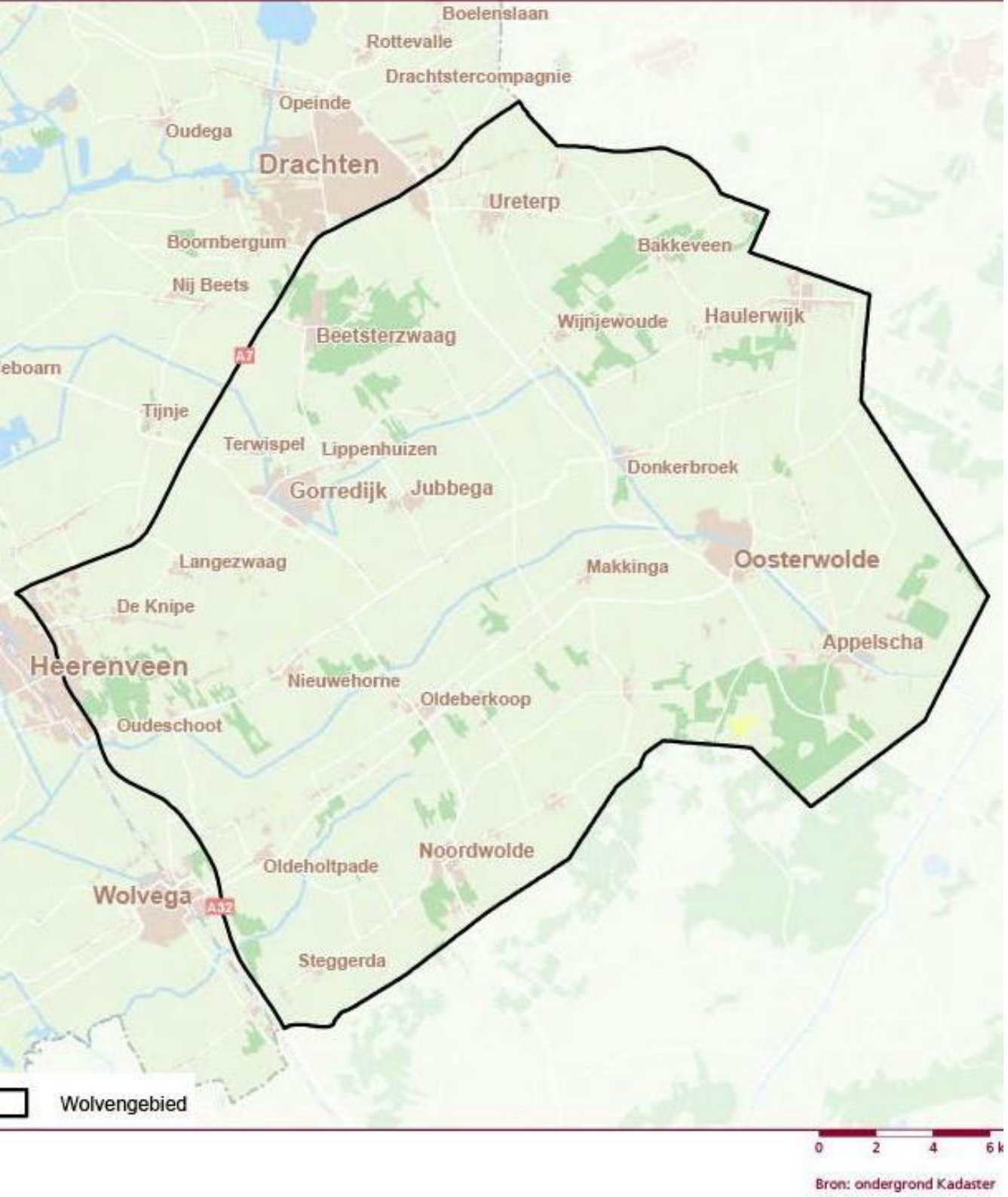
- januari 2019 IPO wolvenplan vastgesteld
- april 2023 addendum en interventierichtlijnen
- 2024 IPO wolvenplan 2.0

Provinciale acties

- 22 maart 2022 Gebietskommisje Wolf ingesteld
- Gedeputeerde Staten van Fryslân hebben een wolvengebied aangewezen en begrensd
- Sinds het voorjaar van 2022 is er een wolvenconsulent actief: Jaap Mekel
- Zomer 2023 worden tegemoetkomingen uitgekeerd voor verwonde en gedode dieren. Het gaat daarbij niet alleen om schade aan schapen en geiten, maar ook aan andere hoefdieren en hoedhonden. Van zowel bedrijfsmatige landbouwbedrijven als particuliere hobbydierhouders
- Openstelling ‘Subsidieregeling voorkomen schade door wolven provincie Fryslân ’ vanaf 12 april 2022

Wolvengebied in Fryslân

Wolf monitoring

Zoogdier vereniging

dwhc dutch wildlife health centre

CEWOLF

BIJ12 Werkt voor provincies

Zie voor meer info: www.BIJ12.nl/wolf; http://www.wageningenur.nl/wolven; http://www.wolveninnederland.nl/

Monitoring wolf

- Landbouwhuisdieren: BIJ12 (namens de overheden) laat taxatie & DNA door consulent uitvoeren
- Sporen wolf & DNA afname & verificatie sporen: opgeleide vrijwilligers vanuit Wolvenmeldpunt, Zoogdiervereniging
- Wilde fauna: locatie onderzoek & DNA afname; WENR / Wolvenmeldpunt
- Dode wolf: locatie onderzoek & sectie & DNA: WENR (huidige Alterra), samen met Dutch Wildlife Health Centre (DWHC)
- DNA analyse: WENR & CEwolf consortium
- Monitoring gevestigde wolven: Zoogdiervereniging.

Adviezen Gebietskommisje Wolf aan provincie

Reactie op concept IPO wolvenplan (oktober 2022)

- beheervergoedingen (arbeid, onderhoud)
- handelingsrichtlijnen (bijv. aanwijzing probleemwolf)
- tegemoetkoming in de schade en versnelde uitbetaling
- technische preventienorm
- vergoeding van directe kosten
- communicatie
- maximering bijdrage

Advies voor Gedeputeerde Staten (oktober 2023)

- andere diersoorten (runderen, paarden, etc.)
- subsidie(zekerheid) vooraf
- stimuleren van wolfwerend loonwerk voor beweidingsbedrijven
- onderzoek naar innovatieve, duurzame alternatieven

Wolf in uw gemeente. Wat te doen?

Belangrijkste wettelijke kaders (1/2)

- De wolf is aangewezen als strikt beschermde diersoort in het verdrag van Bern en in de bijlage II en IV van de Habitatrichtlijn. Het verdrag van Washington (CITES) is relevant voor het vervoeren van dode of levende wolven

- In NL is het opzettelijk doden, vangen of verstoren/ verjagen van wolven verboden en strafbaar op grond van de Wet natuurbescherming, tenzij dit is toegestaan, bijv. vanwege een vrijstelling of ontheffing

Belangrijkste wettelijke kaders (2/2)

Een vrijstelling kan mogelijk gelden op basis van een provinciale verordening. Is dat niet het geval dan kan wellicht een ontheffing aangevraagd worden. Een ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan drie criteria:

1. Geen ‘andere bevredigende oplossing’ mogelijk
2. Sprake van een bij de wet genoemd belang
3. Gunstige staat van instandhouding van de soort

Bevoegdheden en mandatering (1/3)

Provincies zijn bevoegd gezag voor het verlenen van vrijstelling of ontheffing t.a.v. beheermaatregelen.

Lokale overheden komen in beeld bij **maatschappelijke onrust** als gevolg van bijv. de aanwezigheid van wolven, aanvallen van wolven op landbouwhuisdieren of agressief gedrag van wolven richten mensen of huisdieren

- acties of maatregelen zoals het organiseren van een informatiebijeenkomst tot het nemen van maatregelen op grond van Gemeentewet, Wet openbare manifestaties of Algemene Plaatselijke Verordening

Bevoegdheden en mandatering (2/3)

Lokale overheden komen in beeld bij **acuut gevaarlijke situaties** als gevolg van agressief gedrag van wolven richting mensen of huisdieren. In dergelijke gevallen kan de burgemeester handelen op grond van de Gemeentewet (bevel op grond van artikel 172)

De **politie** heeft een taak bij uitvoering van maatregelen die de provincie dan wel de burgemeester neemt (acuut gevaar of een melding van een aangetroffen (aangereden) dode of gewonde wolf of goudjakhals)

Bespreek ‘in de koude fase’, dus vóór er in de gemeente concreet een situatie is met een wolf, met de politie hoe politie en gemeente handelen

Bevoegdheden en mandatering (3/3)

Vergunningverlening voor het nemen van preventieve maatregelen:

- wolfwerende rasters (tot 100 cm vergunningsvrij)
- tijdelijke / permanente (nacht) verblijven voor vee
- legeskosten
- gemeente ook TBO

Kijk naar ruimtelijke / landschappelijke inpassing preventieve maatregelen en stem uitvoeringsaspecten intern af

Interventierichtlijnen (1/2)

In de **Interventierichtlijnen – interprovinciaal wolvenplan** van 2023 zijn de geactualiseerde richtlijnen voor probleemsituaties en probleemwolven opgenomen voor

- situatie wolf-mens
- situatie wolf-hond
- melding aangetroffen dode/gewonde wolf of goudjakhals
- de richtlijn wolf-vee staat in het IPO wolvenplan 2019

Interventierichtlijnen (2/2)

Voor **situaties wolf-mens, wolf-hond en wolf-vee** staat beschreven bij welk gedrag van de wolf welke maatregel genomen dient te worden, wie dit dient te doen en of al of niet een toestemmingsbesluit (vrijstelling of ontheffing) nodig is

In het bijzondere geval van een probleemwolf én acuut gevaar (in wolf-mens situatie) en in geval van probleemwolf bij wolf-hond situatie, mag de wolf op last van de burgemeester (op basis van de Gemeentewet), zonder toestemmingsbesluit gedood worden

Advies

- werk als provincie en lokale overheid samen rond concrete situaties met wolven. Gedeputeerde en burgemeester sámen hebben alle bevoegdheden om adequaat te handelen
- handelingsperspectief voor burgemeesters
- draaiboeken

Brussel gaat beschermde status van de wolf herzien

De Europese Commissie is bezig de beschermde status van de wolf te herzien. Dat heeft voorzitter Ursula von der Leyen maandagmiddag laten weten. Reacties in Brussel lopen uiteen van ‘goed nieuws’ tot ‘een oorlogsverklaring aan de wolf’.

Europese Commissie denkt erover wolf minder strikt te beschermen

Politiek-bestuurlijke ontwikkelingen

Signaal uit Brussel zet verhoudingen Nederlands wolvendebat op scherp: ‘Ingrijpen helpt niet’

Beheer

Faunabeheer =~ het nemen van maatregelen die schade en overlast acceptabel maken.

1: preventie

2: maatwerk (individuele wolf verwijderen)

* gevaarlijke wolf (voor mensen)
* wolf die herhaald goed beschermd vee aanvalt
* hybride wolf in natuur

3: structureel beheer (jaarlijks x%, nulstand-gebieden)